CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL PAOLO MENGOZZI prezentate la 16 septembrie 2010[1]

I — Introducere

1. Prezenta cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare a fost adresată Curții de Symvoulio tis Epikrateias (Consiliul de Stat) (Grecia) și privește aprecierea compatibilității cu dreptul Uniunii a unei legislații naționale care împarte teritoriul de producție a stafidelor de Corint în zone diferite, instituie o interdicție de circulație a stafidelor între anumite zone și prezintă o listă exhaustivă de porturi prin care stafidele trebuie să fie exportate.

II — Cadrul juridic

A — *Dreptului Uniunii*

1. Dreptul primar

2. Articolul 29 CE prevede că „[î]ntre statele membre sunt interzise restricțiile cantitative la export, precum și orice măsuri cu efect echivalent".

3. Articolul 30 CE prevede, la rândul său, că „[d]ispozițiile articolelor 28 și 29 nu se opun interdicțiilor sau restricțiilor la import, la export sau de tranzit, justificate pe motive de morală publică, de ordine publică, de siguranță publică, de protecție a sănătății și a vieții persoanelor și a animalelor sau de conservare a plantelor, de protejare a unor bunuri de patrimoniu național cu valoare artistică, istorică sau arheologică sau de protecție a proprietății industriale și comerciale. Cu toate acestea, interdicțiile sau restricțiile respective nu trebuie să constituie un mijloc de discriminare arbitrară și nici o restricție disimulată în comerțul dintre statele membre".

4. Articolul 32 alineatul (1) CE prevede că „[p]iața internă cuprinde agricultura, pescuitul și comerțul cu produse agricole. Prin produse agricole se înțeleg produsele solului, cele animaliere și pescărești, precum și produsele care au suferit o primă transformare și se află în raport direct cu aceste produse".

5. Alineatul (2) al aceluiași articol prevede că, „[c]u excepția unor dispoziții contrare prevăzute la articolele 33-38, normele prevăzute în

1 — Limba originală: franceza.

vederea instituirii sau funcționării pieței interne se aplică produselor agricole".

6. În temeiul articolului 32 alineatul (3) CE, produsele agricole sunt enumerate în lista care face obiectul anexei I CE, în care se indică, în capitolul 8, „fructe comestibile; coajă de agrume și de pepene galben".

7. Alineatele (1) și (2) ale articolului 34 CE prevăd că:

„(1) În vederea îndeplinirii obiectivelor prevăzute la articolul 33, se instituie o organizare comună a piețelor agricole.

În funcție de produse, această organizare îmbracă una dintre următoarele forme:

(a) reguli comune de concurență;

(b) coordonarea obligatorie a diferitelor organizări naționale ale pieței;

(c) organizarea europeană a pieței.

(2) Organizarea comună în una dintre formele prevăzute la alineatul (1) poate include toate măsurile necesare pentru realizarea obiectivelor definite la articolul 33 și, în special, reglementarea prețurilor, a subvențiilor pentru producerea și comercializarea diferitelor produse, a sistemelor de depozitare și de report și a mecanismelor comune de stabilizare a importurilor sau a exporturilor.

Organizarea comună trebuie să se limiteze la urmărirea obiectivelor enunțate la articolul 33 și trebuie să excludă orice discriminare între producătorii sau consumatorii din Uniune.

O eventuală politică de prețuri comună trebuie să se bazeze pe criterii comune și pe metode de calcul uniforme."

2. Dreptul derivat aplicabil producției de stafide de Corint la data acțiunii principale

8. Regulamentul (CE) nr. 2201/96 al Consiliului din 28 octombrie 1996 privind organizarea comună a piețelor în sectorul produselor transformate pe bază de fructe și legume (denumit în continuare Regulamentul

nr. 2201/96) [2] prevede la articolul 1 că organizarea comună pe care o instituie privește, printre altele, stafidele (codul NC 0803 20).

3. Dreptul derivat referitor la denumirile de origine protejate

9. Regulamentul (CE) nr. 1549/98 al Comisiei din 17 iulie 1998 de completare a anexei la Regulamentul (CE) nr. 1107/96 privind înregistrarea indicațiilor geografice și a denumirilor de origine în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 17 din Regulamentul (CEE) nr. 2081/92 al Consiliului [3] a permis înregistrarea denumirii „Κορινθιακή σταφίδα Βοστίτσα (Korinthiaki Stafida Vostitsa)" ca denumire de origine protejată (denumită în continuare „DOP").

10. Regulamentul (CE) nr. 483/2008 al Comisiei [4] din 30 mai 2008 de înregistrare a unor denumiri în registrul denumirilor de origine protejate și al indicațiilor geografice protejate [Σταφίδα Ζακύνθου (Stafida Zakynthou) (DOP), Miód wrzosowy z Borów Dolnośląskich (IGP), Chodské pivo (IGP)] a înregistrat denumirea „Σταφίδα Ζακύνθου" („Stafida Zakynthou" - stafidă de Zante) ca DOP, conform Regulamentului (CE) nr. 510/2006 [5].

B — *Legislația națională*

11. Legea 553/1977 privind măsurile de protecție și de sprijin la export al stafidelor de Corint, precum și alte probleme conexe (FEK A'73) (denumită în continuare„Legea 553/1977") face distincție între diferitele zone în care stafidele de Corint sunt produse în Grecia și stabilește condițiile de circulație și de export ale stafidelor amintite.

12. În special, articolul 1 prevede:

„1. Suprafețele pe care se cultivă stafidele de Corint se împart astfel:

a) zona A, care cuprinde subprefectura Aigialeia și fostele comune Erineo, Krathida și Felloi din departamentul Achaia, precum și departamentul Corintia;

2 — JO L 297, p. 29, Ediție specială, 03/vol. 20, p. 58.
3 — JO L 202, p. 25, Ediție specială, 03/vol. 24, p. 271.
4 — JO L 141, p. 11.
5 — Regulamentul din 20 martie 2006 privind protecția indicațiilor geografice și a denumirilor de origine ale produselor agricole și alimentare (JO L 93, p. 12, Ediție specială, 03/vol. 71, p. 114).

b) zona B, care cuprinde departamentele Zante și Cefalonia, insula Lefkada, departamentul Elida, departamentul Achaia (cu excepția subprefecturii Aigialeia și a fostelor comune Erineo, Krathida și Felloi) și departamentul Messene.

2. În zona A sunt interzise importul, depozitarea și ambalarea stafidelor de Corint care provin din zona B, precum și exportarea ulterioară în străinătate.

3. Importul în zona B al stafidelor de Corint care provin din zona A este permis, la fel ca și exportul acestor stafide odată ce au fost amestecate cu cele din această zonă, în condițiile prevăzute la alineatele 3 și 4 ale articolului 2 din prezenta lege.

4. Sunt interzise transportul și ambalarea stafidelor de Corint din subprefectura Aigialeia și din fostele comune Erineo, Krathida și Felloi din departamentul Achaia în departamentul Corint și invers."

13. Articolul 2 prevede în continuare:

„1. Toate tipurile de ambalaj care conțin stafide de Corint produse în zona A, care sunt ambalate în această zonă și care sunt destinate exportului, sunt marcate în mod obligatoriu cu litera «A» și cu termenul:

a) «ΒΟΣΤΙΤΣΑ» («VOSTIZZA»), atunci când este vorba despre stafide de Corint din subprefectura Aigialeia și din fostele comune Erineo, Krathida și Felloi din departamentul Achaia, ambalate în această zonă și exportate din portul Aigio;

b) «ΚΟΡΦΟΣ» [«KORFOS»] («GULF»), atunci când este vorba despre stafide de Corint produse în departamentul Corintia, ambalate în acest departament și exportate din porturile Kiato și Corint.

2. Este permis să se introducă în diferitele ambalaje ale stafidelor de Corint din zonele anterior menționate prospecte sau materiale tipărite publicitare care să descrie calitatea și, mai general, semnificația termenilor «Vostizza» sau «Gulf».

3. Toate tipurile de ambalaje care conțin stafide de Corint provenite dintr-un amestec de stafide din zonele A și B, ambalate în zona B, sunt marcate în mod obligatoriu cu termenul «PROVINCIAL» și, cu titlu facultativ, cu denumirea locului de ambalare.

4. Toate tipurile de ambalaje care conțin stafide de Corint produse în zona B, împachetate în această zonă și destinate exportului, sunt marcate în mod obligatoriu cu termenul

«PROVINCIAL» și cu termenii următori, excluzând orice alt termen:

a) «ZANTE», pentru stafidele de Corint produse și ambalate în Zante, precum și pentru stafidele de Corint ambalate în general în zona B, provenite din insula Zante și exportate în străinătate dintr-un port din zona B, indiferent care ar fi acesta;

b) «CEPHALLONIA», pentru stafidele de Corint produse și ambalate în Cefalonia și Lefkada, precum și pentru stafidele de Corint ambalate în general în zona B, provenite din departamentul Cefalonia și din insula Lefkada […] și exportate în străinătate dintr-un port din zona B, indiferent care ar fi acesta;

c) «AMALIAS», pentru stafidele de Corint ambalate în regiunea Amaliada, precum și pentru stafidele de Corint ambalate în general în zona B, provenite din regiunea Amaliada […], din departamentul Elida […] și exportate în străinătate dintr-un port din zona B, indiferent care ar fi acesta;

d) «PYRGOS», pentru stafidele de Corint ambalate în regiunea Pyrgos și în regiunea Katakolon din departamentul Elida și exportate în străinătate din portul Katakolon;

e) «PATRAS», pentru stafidele de Corint ambalate în regiunea Patras și exportate în străinătate din portul Patras;

f) «KALAMATA», pentru stafidele de Corint ambalate în regiunea Kalamata și exportate în străinătate din portul Kalamata.

[…]”

14. Articolul 3 alineatul 1 din Legea 553/1977 reglementează condițiile de export al stafidelor de Corint astfel:

„Exportul în străinătate al stafidelor de Corint se efectuează în felul următor:

a) cele marcate cu termenul «Vostizza», din portul Aigio;

b) cele marcate cu termenul «Gulf», din porturile Corint și Kiato;

c) cele marcate cu termenii «Zante», «Cephallonia» și «Amalias», din toate porturile de export din zona B;

d) cele marcate cu termenul «Pyrgos», din portul Katakolon;

e) cele marcate cu termenul «Patras», din portul Patras;

f) cele marcate cu termenul «Kalamata», din portul Kalamata.

[…]”

15. Alineatul 2 al aceluiași articol prevede în continuare că, „[î]n cazul în care navele nu se pot apropia sau nu pot fi încărcate în portul Aigio sau în porturile din noma Corint, este permis transportul spre portul Patras, cu condiția să fie garantată identitatea încărcăturii.”

16. Articolul 4 are următorul cuprins:

„1. Alineatele 1 și 2 ale articolului 54 din Legea 2490/1955 privind codificarea dispozițiilor referitoare la protecția stafidelor de Corint și care cuprinde dispoziții privind Organizația Autonomă a Stafidelor, astfel cum a fost modificată de articolul 5 din Legea 3541/1956, se înlocuiesc cu următoarele dispoziții:

«1. În scopul îmbunătățirii calității stafidelor ambalate și exportate, operatorii fabricilor de ambalare a stafidelor, persoanele care închiriază serviciile unei exploatări de prelucrare a stafidelor sau care sunt implicate în acest proces sunt obligate să predea la depozitele ASO deșeurile rezultate din prelucrarea stafidelor. Aceste deșeuri reprezintă un procent foarte redus din cantitatea netă de stafide exportate sau distribuite pentru consumul intern. Acest procentaj trebuie predat în mod obligatoriu sucursalei corespunzătoare aparținând ASO, împreună cu orice altă cantitate de deșeuri rezultată din prelucrarea stafidelor, în conformitate cu cele de mai sus, exportate sau distribuite cu drept de compensare a cantităților suplimentare livrate în vederea exportului sau în vederea distribuției pentru consum intern, pe parcursul aceluiași an de export.»”

17. Ordinul ministrului agriculturii nr. 442597 din 22 noiembrie 1993 recunoaște, la nivel național, denumirea „Vostizza” ca DOP a stafidelor de Corint produse din struguri din soiul „struguri negri de Corint”, care se produc în regiunea subprefecturii Aigialeia.

18. Ordinul ministrului agriculturii nr. 39946 din 4 noiembrie 1999 prevede condițiile în care cantitățile de struguri trebuie retrase din procesul de prelucrare pentru motive legate de calitate și instituie un organ de colectare și de gestionare a cantităților care trebuie retrase.

III — Acțiunea principală și întrebările preliminare

19. K. Fragkopoulos kai SIA O.E., devenită, în cursul acțiunii principale, Kakavetsos-Fragkopoulos AE Eperxergasias kai Emporias Stafidas (denumită în continuare „Fragkopoulos"), era, la data faptelor din acțiunea principală, o societate în nume colectiv de drept elen, a cărei activitate principală o constituia transformarea, prelucrarea și comercializarea stafidelor de Corint. Fragkopoulos este stabilită în regiunea Kiato din Corintia.

20. Legislația elenă divide teritoriul de producție a stafidelor de Corint în două părți, zona A și zona B. Stafidele produse în zona B sunt cunoscute ca fiind de o calitate inferioară celor produse în zona A. În consecință, producătorii din zona B pot introduce în zona lor stafide de Corint care provin din zona A cu scopul de a le amesteca cu stafidele de Corint care sunt produse în această zonă. Stafidele de Corint produse în zona B pot circula liber în cadrul acestei zone și pot fi exportate în străinătate, cu condiția respectării dispozițiilor Legii 553/1977 referitoare la etichetarea produselor. În cazul unui amestec de stafide din zona B și de stafide din zona A care este ambalat și ulterior comercializat, producătorii din zona B trebuie să respecte legislația națională care le impune să aplice o etichetă cu mențiunea „Provincial" urmată de numele regiunii de proveniență, care informează consumatorul că este vorba despre un amestec de stafide de Corint. În schimb, nu este permisă circulația stafidelor de Corint din zona B în zona A. Altfel spus, nu îi este permis unui producător din zona A să introducă în zona sa stafide de Corint care provin din zona B. În interiorul acestei zone B, numai stafidele „STAFIDA ZAKYNTHOU" (stafide de Zante) beneficiază de o DOP înregistrată la nivelul Uniunii din 2008.

21. Zona A, cunoscută ca producând stafide de Corint de calitate superioară, se împarte la rândul său în două subzone. Prima subzonă A produce stafide denumite „Vostizza", care sunt protejate printr-o DOP la nivel național din 1993 și la nivelul Uniunii din 1998. Stafidele de Corint produse în a doua subzonă, deși de calitate superioară celor din zona B, sunt totuși de o calitate inferioară celor produse în prima subzonă A. Producătorilor aflați în prima zonă A li se interzice să introducă stafide care provin din a doua subzonă A și invers.

22. În plus, fiecărei zone îi corespund anumite porturi, special desemnate în legislația națională, prin care stafidele trebuie să tranziteze în mod exclusiv în vederea exportului în străinătate [6].

6 — A se vedea articolul 3 din Legea 553/1977.

23. Prin urmare, în sensul legislației naționale, Fragkopoulos este stabilită în zona A, mai precis, în a doua subzonă A, care nu este protejată printr-o DOP și care produce stafide din categoria „Gulf". Fragkopoulos exportă în străinătate toate stafidele pe care le comercializează. Aceasta a precizat în cursul ședinței că 90 % din producția sa este exportată spre statele membre ale Uniunii, 10 % fiind exportate spre state terțe.

24. În iunie 2001, confruntată cu o scădere constantă a producției de stafide din regiunea sa, Fragkopoulos a solicitat Direcției regionale agricole din regiunea autonomă a nomei Corintia să autorizeze transportul și transformarea în fabrica sa din regiunea Kiato, prin urmare, din noma Corintia, a stafidelor de Corint, indiferent care ar fi proveniența acestora, și anume, indiferent dacă ar fi produse în zona B sau în prima subzonă A. Fragkopoulos explică faptul că are o capacitate de producție superioară celei de prelucrare și de ambalare numai a categoriei de stafide „Gulf", că a realizat investiții importante pentru îmbunătățirea utilajelor sale și că, fără materie primă suficientă pentru menținerea activității, ar fi condamnată la faliment.

25. Prin decizia nr. 10037 din 27 iunie 2001, cererea formulată de Fragkopoulos a fost respinsă de directorul pentru agricultură din regiunea autonomă a nomei Corintia pentru motivul că Legea 553/1977 prevede în mod clar că numai stafidele originare din a doua subzonă A pot fi prelucrate, depozitate, transformate și ambalate în noma Corintia și că nu este posibilă circulația pe teritoriul celei de a doua subzone A a stafidelor care provin din zona B și a stafidelor care provin din prima subzonă A.

26. La 17 septembrie 2001, Fragkopoulos a introdus o acțiune în fața Symvoulio tis Epikrateias, solicitând acesteia să anuleze decizia nr. 10037 din 27 iunie 2001. Astfel, Fragkopoulos consideră că Legea 553/1977 limitează în mod inadmisibil libertatea sa economică și libertatea sa de concurență. În plus, ar fi incontestabil că această lege le conferă producătorilor stabiliți în zona B o situație foarte favorabilă în comparație cu cea a producătorilor din zona A. Din moment ce producătorii din zona B pot introduce în această zonă stafide care provin din zona A, aceasta ar avea drept consecință diminuarea cantității de materie primă disponibilă în zona A, astfel încât întreprinderile situate în zona A sunt subexploatate. În măsura în care întreprinderile stabilite în zona B dispun de mai multă materie primă, producția lor ar fi mai importantă și, în consecință, acestea ar fi mai competitive. Fragkopoulos susține că producția totală de stafide din regiunea departamentului Corintia se ridică la 9 000 de tone, prelucrate de cinci întreprinderi, în timp ce, în zona B, patru întreprinderi în activitate prelucrează o cantitate de 20 000 de tone. Fragkopoulos consideră că, în aceste condiții, riscul unui declin economic pentru

întreprinderile situate în zona A este ridicat. În plus, obiectivul urmărit de legislație, mai precis, interzicerea amestecării în zona A a stafidelor din zona B cu stafidele din zona A în vederea protejării calității în general a stafidelor din zona A și în special a stafidelor „Vostizza", ar putea fi atins prin intermediul unor măsuri mai puțin restrictive. În plus, Fragkopoulos precizează că nu urmărește nici să i se permită să amestece în fabrica sa diferite soiuri de stafide de Corint, nici să altereze calitatea acestora; aceasta dorește doar să i se permită să introducă stafidele de Corint care provin din alte regiuni, să le prelucreze și să le exporte, continuând în același timp să își respecte obligațiile în ceea ce privește etichetarea prevăzute la articolul 2 din Legea 553/1977. În această privință, pentru societatea menționată nu prezintă importanță faptul că stafidele din prima subzonă A și-ar pierde DOP dacă ar circula în regiunea sa, întrucât Fragkopoulos nu urmărește decât să își majoreze cantitatea de producție, fără a pretinde că are drept scop comercializarea produselor care beneficiază de DOP. În consecință, pentru toate aceste motive, Fragkopoulos consideră că legislația națională este contrară articolelor 28 CE, 29 CE și 34 alineatul (2) CE.

27. Confruntată în mod vădit cu o dificultate de interpretare a dreptului Uniunii, Symvoulio tis Epikrateias a hotărât să suspende judecarea cauzei și, prin intermediul deciziei de trimitere din 8 mai 2009, să adreseze Curții, în temeiul articolului 234 CE, următoarele trei întrebări preliminare:

„1) O întreprindere care se află în situația reclamantei, și anume, o întreprindere de prelucrare și de ambalare a stafidelor, stabilită într-o anumită regiune a țării, în care legea interzice introducerea diverselor soiuri de stafide care provin din alte regiuni ale țării cu scopul de a le prelucra și de a le ambala, cu consecința că aceasta nu poate exporta stafidele provenind din soiurile anterior menționate pe care le-ar fi prelucrat, poate invoca în justiție faptul că măsurile legislative în discuție sunt contrare articolului 29 CE?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, dispoziții precum cele din dreptul intern elen care se aplică în prezentul litigiu și care, pe de o parte, interzic introducerea, depozitarea și prelucrarea strugurilor provenind din diferite regiuni ale țării într-o anumită regiune în care nu este permisă decât prelucrarea strugurilor cultivați pe plan local, în scopul de a-i exporta ulterior și care, pe de altă parte, rezervă denumirea de origine protejată doar pentru strugurii care au fost prelucrați și ambalați în regiunea în care au fost cultivați, încalcă sau nu încalcă dispozițiile articolului 29 CE, care interzice impunerea unor restricții

cantitative la export sau a unor măsuri cu efect echivalent?

3) În cazul unui răspuns afirmativ la cea de a doua întrebare, protecția calității unui produs, care este definit geografic de dreptul intern al unui stat membru și căruia nu i-a fost recunoscută posibilitatea de a fi desemnat printr-o denumire distinctă specifică, de natură să indice, datorită proveniență dintr-o zonă geografică determinată, calitatea superioară și caracterul unic general recunoscute ale acestuia, constituie sau nu constituie, în sensul articolului 30 CE, un obiectiv legitim de interes general de natură să permită să se deroge de la articolul 29 CE, care interzice restricțiile cantitative la exportul acestui produs și măsurile cu efect echivalent?"

IV — Procedura în fața Curții

28. Reclamanta din acțiunea principală, guvernul elen, guvernul olandez și Comisia Europeană au transmis Curții observațiilor lor scrise.

29. În cursul ședinței, care a avut loc la 8 iulie 2010, au formulat observații orale reclamanta din acțiunea principală, guvernul elen și Comisia.

V — Analiză juridică

A — *Observații introductive*

30. Pentru formularea întrebărilor, instanța de trimitere s-a întemeiat pe articolul 29 CE. Totuși, înainte de a efectua o apreciere privind compatibilitatea legislației naționale cu dreptul primar al Uniunii, avem obligația de a verifica dacă nu există norme de drept derivat care pot fi utile în cadrul acestei trimiteri preliminare. În plus, reclamanta invocă totodată existența unei măsuri de interdicție în temeiul articolului 28 CE. Prin urmare, este necesar să examinăm cu titlu prealabil și în mod succesiv aceste două aspecte, pentru a furniza instanței de trimitere toate elementele de interpretare din dreptul Uniunii ce pot fi utile pentru soluționarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă respectiva instanță s-a referit sau nu s-a referit la acestea în enunțul întrebărilor sale [7].

31. În primul rând, stafidele de Corint sunt reglementate de organizarea comună a

7 — Hotărârea din 29 noiembrie 1978, Redmond (83/78, Rec., p. 2347, punctul 26), Hotărârea din 8 decembrie 1987, Gauchard (20/87, Rec., p. 4879, punctul 5), Hotărârea din 18 mai 2000, Schiavon (C-230/98, Rec., p. I-3547, punctul 37 și jurisprudența citată), Hotărârea din 20 mai 2003, Ravil (C-469/00, Rec., p. I-5053, punctul 27), și Hotărârea din 16 decembrie 2008, Gysbrechts și Santurel Inter (C-205/07, Rep., p. I-9947, punctul 31 și jurisprudența citată).

pieţelor în sectorul produselor transformate din fructe şi legume, stabilită începând cu 1 ianuarie 2008 prin Regulamentul (CE) nr. 1234/2007, denumit „Regulamentul «unic OCP»” [8]. La data faptelor din acţiunea principală, stafidele de Corint erau reglementate de organizarea comună a pieţelor instituită de Regulamentul nr. 2201/96 şi de mai multe regulamente de aplicare care vizează în special stafidele [9].

32. Totuşi, în opinia noastră, aceste regulamente nu conţin nicio dispoziţie explicită în temeiul căreia ar putea fi apreciată compatibilitatea legii naţionale. Astfel, organizarea comună a pieţelor nu analizează ca atare nici condiţiile de circulaţie a stafidelor pe teritoriile naţionale, nici condiţiile în care se poate organiza exportul acestora. Organizarea comună a pieţelor stabileşte, de exemplu, principiul ajutorului pentru cultivare [10], condiţiile de cumpărare a produselor în cauză impuse organismelor de depozitare [11] şi permite stabilirea preţului minim al stafidelor de import, precum şi a taxelor compensatorii [12]. Regulamentele de aplicare a organizării comune a pieţelor în domeniul specific al stafidelor aduc precizări privind aplicarea ajutorului pentru suprafeţele specializate cultivate cu anumite soiuri de struguri care urmează a fi uscaţi [în ceea ce priveşte Regulamentul (CE) nr. 1621/1999], regulile de depozitare [în ceea ce priveşte Regulamentul (CE) nr. 1621/1999, în versiunea aplicabilă în speţă], caracteristicile minime de comercializare a anumitor soiuri [în ceea ce priveşte Regulamentul (CE) nr. 1666/1999].

33. În consecinţă, organizarea comună a pieţelor şi regulamentele de aplicare a acesteia au un caracter esenţial tehnic, a cărui legătură cu faptele din acţiunea principală nu apare imediat ca fiind evidentă. Numai articolul 21 din Regulamentul nr. 2201/96 menţionează în mod expres, la alineatul (2), o interdicţie generală a oricărei restricţii cantitative sau a

8 — Regulamentul (CE) nr. 1234/2007 al Consiliului din 22 octombrie 2007 de instituire a unei organizări comune a pieţelor agricole şi privind dispoziţii specifice referitoare la anumite produse agricole (JO L 299, p. 1).

9 — A se vedea punctul 8 din prezentele concluzii. Regulamentul nr. 2201/96 a fost modificat succesiv, între 1996 şi 2001 (data introducerii acţiunii principale), prin Regulamentul (CE) nr. 2199/97 al Consiliului din 30 octombrie 1997 (JO L 303, p. 1, Ediţie specială, 03/vol. 23, p. 47), prin Regulamentul (CE) nr. 2701/99 al Consiliului din 14 decembrie 1999 (JO L 327, p. 5, Ediţie specială, 03/vol. 30, p. 19), prin Regulamentul (CE) nr. 2699/2000 al Consiliului din 4 decembrie 2000 (JO L 311, p. 9, Ediţie specială, 03/vol. 35, p. 153) şi prin Regulamentul (CE) nr. 1239/2001 al Consiliului din 19 iunie 2001 (JO L 171, p. 1, Ediţie specială, 03/vol. 38, p. 62). În ceea ce priveşte regulamentele de aplicare care au intervenit în această perioadă, este vorba despre Regulamentul (CE) nr. 1621/1999 al Comisiei din 22 iulie 1999 (JO L 192, p. 21, Ediţie specială, 03/vol. 29, p. 18) referitor la ajutorul acordat pentru cultivarea strugurilor destinaţi producerii unor soiuri de struguri uscaţi, despre Regulamentul (CE) nr. 1622/1999 al Comisiei din 23 iulie 1999 (JO L 192, p. 33, Ediţie specială, 03/vol. 29, p. 30) referitor la sistemul de depozitare care se aplică strugurilor uscaţi neprelucraţi şi smochinelor uscate neprelucrate şi despre Regulamentul (CE) nr. 1666/1999 al Comisiei din 28 iulie 1999 (JO L 197, p. 32, Ediţie specială, 03/vol. 29, p. 53) referitor la referitor la caracteristicile minime de comercializare a unor soiuri de struguri uscaţi.

10 — A se vedea articolul 7 din Regulamentul nr. 2201/96.

11 — *Ibidem*, articolul 9.

12 — *Ibidem*, articolul 13 alineatele (2), (4) şi (6).

unei măsuri cu efect echivalent, însă doar în ceea ce privește importul din țări terțe.

34. Totuși, potrivit unei jurisprudențe constante, articolele 28 CE și 29 CE, referitoare la interzicerea restricțiilor cantitative și a oricăror măsuri cu efect echivalent la import și la export, sunt considerate ca făcând parte integrantă din organizările comune ale piețelor [13] în general, fapt ce explică tăcerea Regulamentului nr. 2201/96 cu privire la acest aspect. În consecință, este incompatibilă cu principiile stabilite de organizarea comună a piețelor, întemeiată în mod tradițional pe libertatea tranzacțiilor comerciale [14], precum și pe principiul unei piețe deschise, la care orice producător are acces liber [15], orice dispoziție sau orice măsură națională care poate modifica fluxul de importuri sau de exporturi [16], altfel spus, care poate să împiedice comerțul intracomunitar [17]. Existența unei organizări comune a piețelor, chiar atunci când aceasta nu ar prelua textual dispoziții pertinente ale Tratatului CE, nu ar putea exonera statele membre să analizeze reglementarea lor în lumina dispozițiilor amintite, întrucât Curtea a apreciat că, de la expirarea perioadei tranzitorii, ținând seama și de modul de redactare a articolului 32 alineatul (2) CE, nu mai este necesar să se repete, în regulamentele de organizare comună a piețelor, interdicțiile instituite de Tratatul CE [18]. Totuși, va trebui în mod evident să revenim la acest aspect, întrucât existența unei organizări comune a piețelor într-un anumit domeniu impune Curții adoptarea unui test puțin diferit de cel care se aplică în mod obișnuit pentru a ajunge la concluzia existenței unei măsuri naționale interzise în temeiul articolului 29 CE [19].

35. În al doilea rând și întrucât este de acum încolo clar că, în pofida existenței organizării comune a piețelor, controlul poate să privească aprecierea compatibilității Legii 553/1977 cu dispozițiile dreptului primar al Uniunii, se poate pune problema dacă este oportun să ne întemeiem controlul pe o eventuală încălcare a articolului 28 CE în prezenta cauză.

36. Astfel, Fragkopoulos susține că articolul 1 din Legea 553/1977 constituie totodată

13 — Hotărârea din 3 februarie 1983, van Luipen (29/82, Rec., p. 151, punctul 8), și Hotărârea din 17 octombrie 1995, Fishermen's Organisations și alții (C-44/94, Rec., p. I-3115, punctul 52).

14 — Hotărârea din 26 februarie 1980, Vriend (94/79, Rec., p. 327, punctul 8), și Hotărârea van Luipen, citată anterior (punctul 8).

15 — Hotărârea Redmond, citată anterior (punctul 57).

16 — *Ibidem* (punctul 58).

17 — Hotărârea van Luipen, citată anterior (punctul 8).

18 — Hotărârea din 8 noiembrie 1979, Denkavit Futtermitel (251/78, Rec., p. 3369, punctul 3). Această soluție, deși valabilă în speță pentru fostul articol 30 din Tratatul CEE (devenit articolul 30 din Tratatul CE, acesta însuși devenit după modificare articolul 28 CE), ni se pare că poate fi într-adevăr transpusă interdicției restricțiilor cantitative și a măsurilor cu efect echivalent restricțiilor cantitative la export. Curtea a considerat totodată că, în pofida omisiunii menționării explicite a dispozițiilor tratatului, care rezultă dintr-o considerație de ordin metodologic pe care a urmato Comisia, articolele 30 și 34 din Tratatul CEE trebuie considerate ca făcând parte din organizarea comună a piețelor în discuție în cauza supusă analizei Curții (a se vedea Hotărârea Redmond, citată anterior, punctele 54 și 55).

19 — A se vedea punctele 49 și urm. din prezentele concluzii.

o restricție cantitativă la import, în sensul că interzice în mod absolut „importul" stafidelor de Corint din zona B sau din prima subzonă A în a doua subzonă A. Desigur, această interdicție de import nu are o dimensiune transfrontalieră, întrucât privește numai granițele dintre regiunile aceluiași stat, însă Curtea nu ar face distincție, potrivit reclamantei din acțiunea principală, după cum este vorba despre frontiere interstatale sau intrastatale. În susținerea argumentului său, Fragkopoulos invocă Hotărârile Simitzi [20] și Carbonati Apuani [21].

37. În aceste două hotărâri, Curtea a trebuit să aprecieze – o deosebire notabilă față de prezenta cauză – existența unor taxe cu efect echivalent unor taxe vamale și în acest context specific a considerat că astfel de taxe pot totodată să constea în perceperea de taxe la tranzitarea unei frontiere interne a unui stat membru. În Hotărârea Simitzi, citată anterior, este vorba mai exact despre o taxă la import și la export percepută în momentul în care mărfurile importate dintr-un alt stat membru sau exportate spre acesta traversează frontiera Dodekanese; în consecință, în această hotărâre, Curtea nu a făcut aplicarea articolului 28 CE, însă, în orice caz, reclamanta din acțiunea principală, de naționalitate elenă, importa în mod cert mărfuri care proveneau din alte state membre. În ceea ce privește Hotărârea Carbonati Apuani, citată anterior, Curtea a calificat drept taxă cu efect echivalent unei taxe vamale o taxă care era percepută, în speță, când marmura excavată părăsea teritoriul comunei, fără a se pune în niciun moment problema existenței unei măsuri cu efect echivalent unei restricții cantitative la import.

38. În opinia noastră, este greu de crezut că articolul 1 din legislația națională ar putea fi considerat de Curte ca făcând parte din domeniul de aplicare al articolului 28 CE. Problema circulației stafidelor de Corint produse în Grecia pe teritoriile diferitor zone de pe teritoriul elen, astfel cum au fost delimitate prin Legea 553/1977, nu poate fi calificată ca fiind import, astfel cum a fost definită această noțiune în sensul dreptului Uniunii. Pe de altă parte, instanța de trimitere a precizat în cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare că, deși legiuitorul elen a folosit termenul „import" în Legea 553/1977, acesta din urmă nu trebuie să fie înțeles în sens literal, ci mai degrabă cu sensul de „introducere" [22], termen care, în opinia noastră, este în mod cert mai potrivit pentru a desemna o circulație de mărfuri între regiuni diferite ale aceluiași stat membru. În plus, astfel cum a recunoscut guvernul elen în cursul ședinței, nici Legea 553/1977 și, se pare, nici ale dispoziții naționale care reglementează sectorul

20 — Hotărârea din 14 septembrie 1995 (C-485/93 și C-486/93, Rec., p. I-2655).

21 — Hotărârea din 9 septembrie 2004 (C-72/03, Rec., p. I-8027). Reclamanta din acțiunea principală se referă în special la punctul 23 din această hotărâre.

22 — A se vedea punctul 6 din cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare.

stafidelor de Corint nu afectează importul pe teritoriul elen al stafidelor care provin din alte state membre. În orice caz, nu acesta este obiectul legislației naționale supuse aprecierii noastre. În consecință, instanța de trimitere și-a îndreptat atenția în mod întemeiat spre articolul 29 CE [23].

B — *Cu privire la prima și la a doua întrebare preliminară*

39. Prima întrebare poate fi clarificată fără o dificultate prea mare, cu atât mai mult cu cât niciuna dintre părțile interesate care au depus observații scrise nu a contestat faptul că Fragkopoulos ar avea dreptul să invoce articolul 29 CE.

40. Pe de o parte, se admite de multă vreme că articolul 29 CE este direct aplicabil și că acesta conferă, ca atare, persoanelor drepturi pe care instanțele naționale sunt obligate să le protejeze [24]. Pe de altă parte, afectarea volumului schimburilor la export, cel puțin potențială, reprezintă o consecință a interdicției inițiale de circulație a stafidelor de Corint între diferitele zone. Întrucât sunt împiedicate să circule între regiunile statului membru în cauză, este logic că aceste stafide nu ar putea fi nici exportate. În această situație, este firesc să se facă analogie cu Hotărârea Jersey Produce Marketing Organisation, citată anterior. Articolul 1 alineatele 2 și 4 din Legea 553/1977 conține, în plus, două interdicții exprese de export al stafidelor de Corint, în cazul în care acest export nu îndeplinește condițiile impuse de legea menționată pentru prelucrarea, depozitarea și ambalarea la nivel local a acestora.

41. În consecință, propunem să se răspundă afirmativ la prima întrebare adresată, în sensul că o întreprindere care se află în situația reclamantei, mai precis, o întreprindere de prelucrare și de ambalare a stafidelor, stabilită într-o anumită regiune dintr-un stat membru, în care se interzice, printr-o lege națională, să se introducă diferite soiuri de stafide care provin din alte regiuni ale acestui stat membru în vederea prelucrării și a ambalării acestora, cu consecința că întreprinderea respectivă nu poate exporta stafide care provin din soiurile menționate anterior pe care acesta le-ar fi prelucrat, poate invoca în justiție contrarietatea acestor măsuri legislative cu articolul 29 CE.

42. Rămâne să se stabilească dacă măsura națională constituie în mod efectiv o restricție cantitativă sau o măsură cu efect echivalent unei restricții cantitative la export,

23 — În această privință, Curtea a statuat deja că o măsură națională care reglementează circulația anumitor produse între zonele de pe teritoriul aceluiași stat membru, deși poate avea incidență asupra operațiunilor de export, nu poate fi considerată restricție la import (a se vedea Hotărârea din 8 noiembrie 2005, Jersey Produce Marketing Organisation, C-293/02, Rec., p. I-9543, punctul 72).

24 — Hotărârea Redmond, citată anterior (punctele 66 și 67), precum și Hotărârea din 9 iunie 1992, Delhaize și Le Lion (C-47/90, Rec., p. I-3669, punctul 28).

ambele interzise prin articolul 29 CE. În măsura în care legislația elenă nu stabilește restricții cantitative directe la export, ci se limitează, la prima vedere, să canalizeze exporturile, aceasta nu constituie, ca atare, o restricție cantitativă. În consecință, trebuie să se determine dacă legislația națională constituie o măsură cu efect echivalent unei restricții cantitative la export. În acest scop, trebuie să se determine condițiile care trebuie întrunite pentru a ne afla în prezența unei astfel de măsuri cu efect echivalent.

43. În această privință, jurisprudența Curții este foarte fluctuantă [25].

44. Într-o primă etapă, Curtea a aliniat „testul" articolului 29 CE la cel al articolului 28 CE; mai precis, jurisprudența Dassonville [26] se aplica fără distincție măsurilor cu efect echivalent unei restricții cantitative la import și măsurilor cu efect echivalent unei restricții cantitative la export.

45. Temându-se, probabil, că a deschis astfel cutia Pandorei, Curtea a făcut distincție, în Hotărârea Groenveld, între măsurile vizate de articolului 28 CE și cele vizate de articolul 29 CE, astfel încât să limiteze domeniul de aplicare al articolul 29 CE numai la „măsurile care au ca obiect sau ca efect să restrângă în mod special fluxurile exporturilor și să stabilească, astfel, o diferență de tratament între comerțul intern al unui stat membru și comerțul său de export, astfel încât să se asigure un avantaj special producției naționale sau pieței interne a statului în cauză, în detrimentul producției sau al comerțului altor state membre" [27]. În consecință, pentru calificarea unei măsuri ca măsură cu efect echivalent unei restricții cantitative la export, „testul Groenveld" impune întrunirea a trei condiții în mod special restrictive și presupune îndeosebi că articolul 29 CE nu se aplică decât în prezența unei măsuri discriminatorii.

46. În perioada următoare, Curtea a confirmat „testul Groenveld", cel puțin în principiu. Abia recent, când avocatul general a sugerat modificarea acestuia în cauza Gysbrechts și Santurel Inter, citată anterior, Curtea a reiterat principiul rezultat din jurisprudența Groenveld, citată anterior [28]. Totuși, în jurisprudența sa, Curtea nu a verificat întotdeauna cu aceeași rigoare că cele trei condiții

25 — Pentru o analiză exactă a evoluției acestei jurisprudențe, ne permitem să facem referire la Concluziile, foarte edificatoare, ale avocatului general Trstenjak prezentate în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Gysbrechts și Santurel Inter, citată anterior, și, mai exact, la punctele 28 și urm. din concluziile amintite.

26 — Potrivit căreia constituie o măsură cu efect echivalent unor restricții cantitative „orice reglementare comercială a statelor membre susceptibilă să constituie, în mod direct sau indirect, efectiv sau potențial, un obstacol în calea comerțului intracomunitar" (Hotărârea din 11 iulie 1974, Dassonville, 8/74, Rec., p. 837, punctul 5).

27 — Hotărârea din 8 noiembrie 1979, Groenveld (15/79, Rec., p. 3409, punctul 7).

28 — A se vedea Hotărârea Gysbrechts și Santurel Inter, citată anterior (punctul 40).

ale „testului Groenveld” erau în mod efectiv întrunite. Ne vom întemeia argumentarea pe trei exemple.

47. Mai întâi, într-un anumit număr de hotărâri [29], Curtea pare să fi renunțat la ultima parte a celei de a treia condiții, mai precis, ca avantajul special conferit producției naționale prin măsura în cauză să fie în detrimentul producției sau al comerțului altor state membre.

48. În continuare, în Hotărârea Gysbrechts și Santurel Inter, citată anterior, după ce a amintit jurisprudența Groenveld, citată anterior, Curtea nu a verificat totuși dacă cele trei condiții ale „testului Groenveld” erau întrunite în speță. De altfel, avocatul general a atras atenția Curții cu privire la faptul că o aplicare strictă a condițiilor testului amintit nu i-ar fi permis acesteia să conchidă în sensul existenței unei măsuri cu efect echivalent unei restricții cantitative la export [30]. Ținând seama de împrejurări, Curtea a admis că interdicția în cauză, deși era aplicabilă fără distincție, „are consecințe mai importante pentru vânzările transfrontaliere” [31] și că, în consecință, trebuie să se considere că măsura în cauză „afectează totuși, în fapt, mai mult ieșirea produselor de pe piața statului membru de export decât comercializarea produselor pe piața națională a statului membru respectiv” [32]. Curtea a dedus, exclusiv din această analiză, existența unei măsuri cu efect echivalent unei restricții cantitative la export.

49. În sfârșit, atunci când în cauză este vorba despre o organizare comună a pieței, Curtea adoptă o concepție mai flexibilă privind condițiile care trebuie îndeplinite pentru a fi în prezența unei măsuri cu efect echivalent unei restricții cantitative la export. Într-o astfel de ipoteză, caracterul discriminatoriu al măsurii nu mai este necesar. Astfel, în cadrul Hotărârii Vriend, citată anterior, pronunțată ulterior Hotărârii Groenveld, Curtea a decis, luând în considerare faptul că articolele 30 și 34 din Tratatul CEE fac parte integrantă din organizarea comună a piețelor, că, „în ceea ce privește comerțul interior al Comunității, [respectiva organizare comună] a produselor în cauză este întemeiată pe libertatea tranzacțiilor comerciale și se opune oricărei reglementări naționale care poate să constituie un obstacol direct sau indirect, actual sau

29 — Fără a pretinde că suntem exhaustivi, a se vedea Hotărârea din 10 martie 1983, Syndicat national des fabricants raffineurs d'huile de graissage și alții (172/82, Rec., p. 555, punctul 12), Hotărârea din 7 februarie 1984, Jongeneel Kaas și alții (237/82, Rec., p. 483, punctul 22), Hotărârea Delhaize și Le Lion, citată anterior (punctul 12), Hotărârea din 16 mai 2000, Belgia/Spania (C-388/95, Rec., p. I-3123, punctul 41), Hotărârea din 23 mai 2000, Sydhavnens Sten & Grus (C-209/98, Rec., p. I-3743, punctul 24), Hotărârea din 20 mai 2003, Consorzio del Prosciutto di Parma și Salumificio S. Rita (C-108/01, Rec., p. I-5121, punctul 54), și Hotărârea Ravil, citată anterior (punctul 40). În cauza Belgia/Spania, citată anterior, se pare că a treia condiție a fost înlăturată în totalitate din cadrul testului.

30 — A se vedea punctele 34-40 din Concluziile prezentate în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Gysbrechts și Santurel Inter, citată anterior.

31 — Hotărârea Gysbrechts și Santurel Inter, citată anterior (punctul 42).

32 — *Ibidem*, punctul 43.

potențial pentru comerțul intracomunitar” [33]. În consecință, rezultă că, în cazul în care este vorba despre o organizare comună a piețelor, Curtea aliniază testul articolului 29 CE la cel al articolului 28 CE, astfel cum a făcut anterior și astfel cum a continuat să facă, în această situație determinată, ulterior Hotărârii Groenveld, citată anterior [34].

50. Prin urmare, deși Curtea a afirmat că, „în temeiul articolelor [28 și 29 CE], restricțiile cantitative la import sau la export, precum și orice măsură cu efect echivalent sunt interzise între statele membre”, adăugând că, potrivit unei jurisprudențe constante [35], „aceste interdicții cuprind orice reglementare comercială a statelor membre susceptibilă să constituie un obstacol direct sau indirect, actual sau potențial, în calea comerțului intracomunitar” [36], aceasta se aplică numai în ipoteza în care în situația supusă atenției Curții este vorba despre o organizare comună a piețelor. În aceste situații, Curtea face referire explicită la jurisprudența Dassonville [37]. Curtea justifică această diferență de tratament prin considerația potrivit căreia, întrucât articolele 28 CE și 29 CE fac parte integrantă din organizările comune ale piețelor, din moment ce Comunitatea a adoptat o asemenea reglementare într-un anumit domeniu, statele membre sunt obligate să se abțină de la adoptarea oricărei măsuri care ar fi de natură să deroge de la aceasta sau să îi aducă atingere [38].

51. În prezenta cauză, nu există nicio îndoială că, dacă s-ar aplica „testul Groenveld”, legislația elenă nu ar fi acoperită de interdicția menționată la articolul 29 CE. Este greu să se susțină că legislația elenă are drept consecință stabilirea unei diferențe de tratament între comerțul interior al Republicii Elene și comerțul de export al statului menționat, întrucât interdicția de circulație internă – prealabilă interdicției de export – se aplică tuturor stafidelor de Corint, indiferent dacă sunt destinate pentru export sau pentru piața internă. Avantajul astfel conferit producției sau pieței interne elene, în detrimentul producției sau al comerțului altui stat membru, nu este nici el ușor de dovedit, ținând seama de faptul că părțile interesate care au depus observații scrise nu au furnizat informații cu privire la acest aspect.

52. În consecință, legislația elenă ar putea fi declarată contrară articolului 29 CE [39] numai ca urmare a dezvoltării de către Curte a unei jurisprudențe specifice, mai puțin exigentă, referitoare la măsurile cu efect echivalent unei restricții cantitative la export într-un

33 — Hotărârea Vriend, citată anterior (punctul 8).

34 — Pentru perioada anterioară Hotărârii Groenveld, a se vedea Hotărârea Redmond, citată anterior (punctul 58); pentru jurisprudența ulterioară, pe lângă Hotărârea Vriend, citată anterior, a se vedea de asemenea Hotărârea van Luipen, citată anterior (punctul 8).

35 — Această constatare este oarecum surprinzătoare, în măsura în care s-a arătat deja că trăsătura primară a jurisprudenței Curții în materie nu a fost constanța.

36 — Hotărârea din 15 aprilie 1997, Deutsches Milch-Kontor (C-272/95, Rec., p. I-1905, punctele 23 și 24).

37 — *Idem*.

38 — Hotărârea Fishermen's Organisations și alții, citată anterior (punctul 52 și jurisprudența citată).

39 — Prin urmare, nu putem să nu ne gândim că soluția ar fi fost diferită dacă stafidele de Corint nu ar fi fost reglementate printr-o organizare comună a piețelor și să nu ne punem problema relevanței acestei diferențe de tratament, a acestei concepții mai stricte privind măsurile cu efect echivalent unei restricții cantitative la export în alte cazuri, chiar dacă această remarcă depășește în mod firesc cadrul strict al prezentei cauze.

domeniu reglementat de o organizare comună a piețelor.

53. Prin interzicerea impusă Fragkopoulos de a se aproviziona cu stafide de Corint care provin din zona B sau din prima subzonă A, legislația națională are un efect evident asupra volumului exporturilor reclamantei din acțiunea principală. Canalizarea exporturilor constituie totodată o constrângere suplimentară la care sunt supuși exportatorii. Prin urmare, în aceste condiții, considerăm că legislația elenă în cauză constituie în mod efectiv o reglementare comercială care, în înțelesul Hotărârii Vriend, citată anterior, poate să constituie un obstacol direct și, în orice caz, potențial pentru comerțul intracomunitar.

54. În consecință, Legea 553/1977 trebuie să fie considerată ca o măsură cu efect echivalent unei restricții cantitative la export, interzisă în principiu de articolul 29 CE.

55. Instanța de trimitere solicită totodată Curții să se pronunțe cu privire la problema dacă legislația elenă care rezervă DOP doar pentru strugurii care au fost prelucrați și ambalați în regiunea în care au fost cultivați încalcă dispozițiile articolului 29 CE. Totuși, trebuie să se menționeze că scopul Legii 553/1977 nu este în mod direct acela de a reglementa condițiile de utilizare a DOP „Vostizza". Numai printr-o interpretare *per a contrario* a articolului 2 alineatul 1 litera (a) din legea menționată și întrucât DOP amintită a fost înregistrată la nivelul Uniunii în 1998 se poate deduce că, dacă stafidele de Corint care sunt produse în mod normal în prima subzonă A ar intra în mod legal pe teritoriul zonei B sau în mod ilicit pe teritoriul celei de a doua subzone A, acestea și-ar pierde DOP.

56. Acestea fiind spuse, răspunsul la întrebarea menționată este mai ușor de dat, întrucât rezultă dintr-o jurisprudență constantă că restricțiile speciale la care sunt supuse produsele care pretind o DOP înregistrată la nivelul Uniunii, prin intermediul unui caiet de sarcini, constituie în mod efectiv măsuri cu efect echivalent unor restricții cantitative la export [40].

57. Propunem, așadar, să se răspundă la a doua întrebare preliminară că atât dispozițiile unei legi naționale, precum Legea 553/1977, care interzic introducerea, depozitarea și prelucrarea strugurilor proveniți din diferite regiuni ale țării într-o anumită regiune în care nu este permisă decât prelucrarea strugurilor cultivați la nivel local, cu scopul de a-i exporta ulterior, cât și cele care rezervă DOP înregistrată la nivelul Uniunii doar pentru strugurii

40 — Hotărârea Ravil, citată anterior (punctele 84-88), Hotărârea Consorzio del Prosciutto di Parma și Salumificio S. Rita, citată anterior (punctele 51-59).

care au fost prelucrați și ambalați în regiunea în care au fost cultivați constituie măsuri cu efect echivalent unor restricții cantitative, interzise de articolul 29 CE.

C — *Cu privire la a treia întrebare*

58. În ipoteza în care Curtea ar califica legislația națională ca fiind o măsură cu efect echivalent unor restricții cantitative la export, interzisă de articolul 29 CE, instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă o astfel de legislație este totuși justificată. Mai precis, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă protejarea calității superioare a unui produs, care nu este totuși recunoscută printr-o DOP înregistrată la nivelul Uniunii, poate constitui un obiectiv legitim de interes general, în sensul articolului 30 CE.

1. În ceea ce privește interdicția de import, de depozitare, de ambalare și de export ulterior între subzonele A

59. A treia întrebare adresată de instanța de trimitere nu privește decât eventuala justificare a articolului 1 alineatul 2 din Legea 553/1977, mai precis, a dispoziției naționale care interzice importul [41], depozitarea și ambalarea stafidelor de Corint care provin din zona B, precum și exportarea ulterioară în străinătate din zona A, iar nu interdicția care se referă la strugurii cultivați în zona A. Deși întrebarea nu a fost adresată, apreciem totuși că se impune să facem câteva observații în această privință.

60. În decizia de trimitere, instanța națională apreciază că articolul 1 alineatul 4 din Legea 553/1977, care interzice orice circulație a stafidelor de Corint între subzonele A, a fost instituit în vederea protejării calității și a reputației produsului pentru care o DOP a fost înregistrată la nivelul Uniunii (în speță, pentru stafidele de Corint „Vostizza"). Or, conform articolului 30 CE, articolul 29 CE nu împiedică interdicțiile sau restricțiile la export justificate pentru motive care privesc, printre altele, protecția proprietății industriale și comerciale.

61. În mai multe rânduri, Curtea a considerat că „denumirile de origine intră în sfera drepturilor de proprietate industrială și comercială" [42]. În plus, „[r]eglementarea

41 — Trebuie amintit că, în această cauză, termenul „import" trebuie înțeles ca „introducere": a se vedea punctul 38 din prezentele concluzii.

42 — Hotărârea Belgia/Spania (punctul 54), Hotărârea Consorzio del Prosciutto di Parma și Salumificio S. Rita (punctul 64), precum și Hotărârea Ravil (punctul 49), citate anterior.

aplicabilă îi protejează pe beneficiarii acestora împotriva unei utilizări abuzive a denumirilor respective de către terții care urmăresc să profite de pe urma reputației pe care au dobândit-o acestea. Acestea urmăresc să garanteze că un produs care poartă o denumire de origine provine dintr-o anumită zonă geografică și prezintă anumite caracteristici specifice. Acestea pot beneficia de o largă reputație în rândul consumatorilor și pot constitui pentru producătorii care îndeplinesc condițiile pentru a le utiliza un mijloc esențial de a-și câștiga o clientelă. Reputația denumirilor de origine este în funcție de imaginea de care se bucură acestea în rândul consumatorilor. Această imagine depinde ea însăși, în esență, de caracteristicile specifice și, mai general, de calitatea produsului. Aceasta din urmă este cea pe care se bazează, în definitiv, reputația produsului. În percepția consumatorului, legătura dintre reputația producătorilor și calitatea produselor depinde, în plus, de convingerea că produsele vândute sub denumirea de origine sunt autentice" [43]. Prin urmare, precum a apreciat în mod corect instanța de trimitere, articolul 1 alineatul 4 din Legea 553/1977 poate fi justificat pe baza protecției proprietății industriale și comerciale avute în vedere de articolul 30 CE.

62. Totuși, nu este suficient să se afirme că măsura este justificată în temeiul unuia dintre obiectivele vizate de articolul 30 CE, întrucât justificarea este condiționată în continuare de caracterul necesar și proporțional al dispoziției în cauză. Deși lipsa DOP în zona în care este stabilită Fragkopoulos impune efectuarea unei analize separate a alineatelor 2 și 4 ale articolului 1 din Legea 553/1977 în vederea determinării obiectivului urmărit sau a cerinței imperative referitoare la interesul general, examinarea caracterului proporțional al acestora ar putea fi efectuată concomitent. Vom reveni ulterior asupra acestui aspect [44].

2. În ceea ce privește interdicția de import, de depozitare, de ambalare și de export ulterior între zona A și zona B

63. În Hotărârea Gysbrechts și Santure Inter, citată anterior, Curtea a recunoscut că „o măsură națională contrară articolului 29 CE poate fi justificată prin intermediul unuia dintre motivele enunțate la articolul 30 CE, precum și prin cerințe imperative de interes general, cu condiția ca măsura respectivă să fie proporțională cu scopul legitim urmărit" [45]. În consecință, problema este dacă, în situația în care nicio DOP nu a fost înregistrată la nivelul Uniunii pentru stafidele de Corint produse

43 — Hotărârea Consorzio del Prosciutto di Parma și Salumificio S. Rita (punctul 64), precum și Hotărârea Ravil (punctul 49), citate anterior.

44 — A se vedea punctul 70 și urm. din prezentele concluzii.

45 — Hotărârea Gysbrechts și Santurel Inter, citată anterior (punctul 45).

în a doua subzonă A, mai precis, pentru strugurii din categoria „Gulf”, este posibil să se invoce unul dintre motivele de justificare prevăzute la articolul 30 CE sau o cerință imperativă referitoare la interesul general.

64. Scopul urmărit de articolul 1 alineatul 2 din Legea 553/1977 este acela de a evita amestecul stafidelor de Corint din zona A cu stafidele de Corint care provin din zona B. Stafidele de Corint produse în zona A sunt considerate că au o calitate superioară celor produse în zona B. Astfel, acestea sunt totodată mai scumpe. Calitatea superioară a strugurilor „Vostizza” nu a fost contestată cu ocazia înregistrării, la nivelul Uniunii, a unei DOP. În schimb, calitatea superioară a strugurilor din categoria „Gulf” nu se deduce decât din expunerea de motive a Legii 553/1977 și din afirmațiile instanței de trimitere și ale guvernului elen referitoare la reputația specială de care se bucură strugurii „Gulf”, care nu beneficiază, cu toate acestea, de o DOP. Calitatea superioară a strugurilor „Gulf” față de stafidele de Corint produse în zona B se întemeiază pe elemente esențial subiective, precum reputația sau aprecierea specială în rândul consumatorilor produsului din Grecia, aspecte care trebuie apreciate de instanța de trimitere.

65. Totuși, în opinia noastră, pare surprinzător că Republica Elenă nu a introdus o DOP la nivelul Uniunii pentru strugurii „Gulf” dacă atât calitatea, cât și caracteristicile acestora sunt atât de importante pentru consumatori încât a trebuit să se interzică în mod absolut circulația oricărui alt tip de struguri pe teritoriul celei de a doua subzone A [46]. Argumentul guvernului elen, conform căruia obiectivul urmărit constă în protejarea calității și în punerea în valoare a produselor, este slăbit de faptul că Legea 553/1977 nu conține nicio dispoziție care să aibă o legătură directă cu calitatea strugurilor „Gulf”. Aceasta nu prevede nici măsuri care să fie comparabile, mai mult sau mai puțin, cu un caiet de sarcini.

66. Or, simplul scop al protejării calității unui produs care beneficiază de o reputație specială într-un stat membru, fără ca acesta să fie desemnat printr-o DOP, nu poate fi suficient în vederea instituirii unei cerințe imperative. Curtea a susținut deja această afirmație în Hotărârea Alfa Vita Vassilopoulos și Carrefour-Marinopoulos [47]. A decide altfel ar implica, în opinia noastră, riscul ca statele membre să fie în măsură să justifice măsuri contestabile și care aduc atingere liberei circulații a mărfurilor în temeiul protejării unei calități și a unei reputații pe care instanțele Uniunii nu ar avea

46 — Această lipsă a DOP, la nivel național precum și la nivelul Uniunii, este cu atât mai surprinzătoare cu cât o astfel de denumire a fost înregistrată pentru o varietate de stafide produse în zona B (a se vedea punctul 10 din prezentele concluzii).

47 — Hotărârea din 14 septembrie 2006 (C-158/04 și C-159/04, Rec., p. I-8135), în temeiul căreia Curtea a considerat că, „[î]n ceea ce privește justificarea unui obiectiv de calitate […], trebuie să se constate că o măsură națională care constituie un obstacol în calea liberei circulații a mărfurilor nu poate fi justificată numai prin faptul că aceasta are drept scop promovarea produselor alimentare de calitate. Astfel, pentru a justifica un obstacol în calea liberei circulații a mărfurilor, un asemenea obiectiv nu poate fi luat în considerare decât în legătură cu alte cerințe recunoscute ca fiind cerințe imperative, precum protecția consumatorilor sau a sănătății” (punctul 23).

capacitatea de a le controla sau de a le verifica. În prezenta cauză, precum a subliniat reclamanta din acțiunea principală în observațiile scrise, a admite că protejarea calității strugurilor „Gulf" constituie o cerință imperativă, fără ca aceștia să facă obiectul unei DOP, ar însemna să se recunoască dreptul Republicii Elene de a pune în aplicare bariere interne insurmontabile pentru a garanta pretinsa puritate a anumitor produse. În consecință, de această soluție ar trebui să beneficieze și celelalte state membre. Or, o astfel de împărțire a teritoriilor naționale în funcție de producții de interes local este întru totul contrară spiritului dispozițiilor tratatului referitoare la libera circulație a mărfurilor, cu atât mai mult cu cât dreptul Uniunii oferă mijloacele necesare pentru recunoașterea și pentru valorificarea controlată a produselor care pot fi protejate datorită calității lor speciale, a caracteristicilor lor regionale sau a know-how-ului necesar pentru producerea acestora.

67. Astfel, înregistrarea unei DOP impune în schimb angajamentul producătorilor de a respecta un anumit număr de obligații care sunt incluse, printre altele, în caietul de sarcini. În opinia noastră, în cazul legislației elene, situația pare mai asimetrică: calitatea superioară a strugurilor „Gulf" este stabilită fără ca elemente speciale probatorii să fie furnizate. În temeiul Legii 553/1977, această calitate superioară nu poate fi garantată altfel decât prin interzicerea oricărui transport, oricărei depozitări sau oricărei ambalări în altă zonă. Totuși, legislația nu prevede nicio obligație în sarcina producătorilor în vederea protejării calității. Circulația produselor lor este împiedicată fără ca acestea din urmă să aibă avantajul de a fi desemnate de o DOP.

68. Guvernul elen susține, în esență, extinderea jurisprudenței Curții referitoare la justificarea unei măsuri cu efect echivalent unei restricții cantitative la export, atunci când există o DOP înregistrată la nivelul Uniunii, la orice drept corespunzător care privește calitatea și reputația națională pe care legea națională consideră că merită să le protejeze. Obiectivul pretins este cel al păstrării calității, autenticității și reputației produselor. Totuși, în opinia noastră, în lipsa unei DOP înregistrate pentru stafidele din soiul „Gulf" și pentru motivele expuse anterior, această extindere nu este dezirabilă și acest obiectiv nu poate constitui o cerință imperativă care ar putea să justifice o măsură națională contrară articolului 29 CE.

69. Rămâne să se stabilească dacă o altă cerință imperativă, precum protecția consumatorilor [48], poate fi invocată în mod util în speță, astfel cum recunoaște Curtea în Hotărârea Alfa Vita Vassilopoulos și

48 — Astfel, Curtea recunoaște că protecția consumatorilor poate constitui un obiectiv legitim de interes general de natură să justifice o restrângere a liberei circulații a mărfurilor: a se vedea Hotărârea Gysbrechts și Santurel Inter, citată anterior (punctul 47 și jurisprudența citată).

Carrefour-Marinopoulos, citată anterior [49]. Guvernul elen nu a expus niciun fapt referitor la practica frauduloasă care ar aduce atingere în special pieței stafidelor de Corint și care ar putea să justifice o protecție specială a consumatorilor de stafide. În lipsa unor elemente suficiente, este de competența instanței de trimitere să verifice în detaliu dacă legislația națională vizează în mod efectiv protecția consumatorilor.

70. Totuși, chiar și în ipoteza în care protecția consumatorilor ar constitui o cerință imperativă care ar putea reprezenta temeiul justificării articolului 1 alineatul 2 din Legea 553/1977, este necesar să se verifice și dacă această măsură este proporțională cu obiectivul urmărit.

3. În ceea ce privește caracterul proporțional al interdicției de import, de depozitare, de ambalare și de export ulterior între subzonele A și interdicția de import, de depozitare, de ambalare și de export ulterior între zona A și zona B

71. Trebuie să menționăm de la început că instanța de trimitere a examinat ea însăși caracterul proporțional al articolului 1 alineatul 2 din Legea 553/1977 și că niciuna dintre întrebările preliminare pe care aceasta le-a adresat nu privește în mod direct acest aspect. Totuși, răspunsul la a treia întrebare adresată implică în mod obligatoriu o analiză a testului de proporționalitate. Pe de altă parte, această convingere este întărită de faptul că toate părțile interesate care au luat parte la procedura scrisă în fața Curții, cu excepția guvernului elen, au prezentat observații cu privire la acest aspect.

72. Ținând seama de analiza efectuată de instanța de trimitere, astfel cum rezultă din cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare, este necesar, în opinia noastră, să se determine dacă testul de proporționalitate efectuat a fost cercetat temeinic.

73. În consecință, vom aminti că, potrivit unei jurisprudențe constante, „pentru ca o reglementare națională să fie conformă cu principiul proporționalității, trebuie să se verifice nu numai dacă mijloacele pe care aceasta le pune în aplicare sunt de natură să asigure realizarea obiectivelor urmărite, ci și dacă acestea nu depășesc ceea ce este necesar pentru a atinge aceste obiective” [50]. Mai precis, trebuie să se verifice dacă nu ar putea fi identificate măsuri suficient de eficace [51] pentru protecția

49 — A se vedea punctul 66 din prezentele concluzii.

50 — Hotărârea Alfa Vita Vassilopoulos și Carrefour-Marinopoulos (punctul 22 și jurisprudența citată) și Hotărârea Gysbrechts și Santurel Inter (punctul 51), citate anterior.

51 — Dar nu la fel de eficace: a se vedea punctul 78 din prezentele concluzii.

consumatorilor (în ceea ce privește articolul 1 alineatul 2 din Legea 553/1977) sau pentru protecția drepturilor de proprietate industrială și comercială (în ceea ce privește articolul 1 alineatul 4 din legea menționată), dar care să aibă un efect mai puțin restrictiv asupra comerțului intracomunitar.

74. Înainte de a lua în considerare aspectul tehnic al problemei, am dori să începem cu un aspect logic. Întrucât zona B produce stafide de o calitate aparent notoriu inferioară zonei A, producătorii situați în această zonă pot prelucra, depozita, ambala și ulterior exporta stafidele care provin din *întreaga* zonă A; singura consecință este aceea că producătorii menționați au obligația de a semnala, printr-o etichetă specială, că stafidele vândute sunt stafide amestecate. În consecință, legislația națională consideră că regiunea care produce stafide de calitate inferioară poate să prelucreze stafide de calitate superioară. Ținând seama de costul suplimentar pe care îl atrage aceasta pentru producători (care, pentru a face amestecul, pot să cumpere stafide de Corint, în mod sigur de o calitate mai bună, însă, prin urmare, mai scumpe), riscul de fraudă este limitat și înșelăciunea este evitată prin impunerea în sarcina producătorilor a unei obligații de etichetare specifice.

75. Or, este foarte posibil să se transpună acest raționament, *mutatis mutandis*, pentru zona A. Întrucât stafidele produse în subzona A, în care este stabilită Fragkopoulos, sunt cunoscute ca fiind de o calitate inferioară celor produse în prima subzonă A, care au DOP „Vostizza", nu remarcăm niciun motiv valabil care ar putea să justifice în continuare interdicția impusă producătorilor din a doua subzonă A de a prelucra stafidele produse în prima subzonă A (care, în mod eventual, își vor pierde DOP), în condițiile în care aceștia sunt supuși unor condiții referitoare la etichetare similare celor impuse producătorilor din zona B care produc un amestec de stafide. În aceste împrejurări, trebuie să se analizeze caracterul coerent și sistematic al legislației naționale în raport cu obiectivul pretins urmărit [52].

76. În ceea ce privește mijloacele tehnice care permit să se facă distincție între diferitele soiuri de stafide de Corint, instanța de trimitere a conchis că diferitele tipuri de control posibil sunt insuficiente în lumina argumentelor și a dovezilor științifice prezentate acesteia de mai multe părți. Instanța de trimitere se află într-o situație mai potrivită pentru a aprecia relevanța argumentelor părților. Totuși, suntem de părere că în această apreciere pe care trebuie să o efectueze, instanța menționată ar trebui să aibă în vedere două aspecte.

52 — În înțelesul jurisprudenței Curții: a se vedea Hotărârea din 6 noiembrie 2003, Gambelli și alții (C-243/01, Rec., p. I-13031, punctul 67), și Concluziile avocatului general Bot prezentate în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 3 iunie 2010, Sporting Exchange (C-203/08, Rep., p. I-4695, punctul 69 și urm. din concluzii).

77. Mai întâi, Fragkopoulos a reafirmat în cursul ședinței că nu dorește să amestece stafidele de Corint pe care ar reuși să le procure din alte zone cu cele din zona sa de producție. În această privință, trebuie menționat argumentul invocat de Regatul Țărilor de Jos în observațiile sale scrise: instanța de trimitere ar trebui să cerceteze dacă, în locul unei interdicții de circulație absolute între zone, cu consecințele cunoscute pentru operațiunile de export, nu ar fi posibil să se ia în considerare obligația producătorilor de stafide de Corint de a dispune de linii de producție separate sau chiar de depozite distincte în care numai stafidele de Corint care au aceeași proveniență să fie în mod exclusiv depozitate, prelucrate și ambalate.

78. Instanța de trimitere a precizat totodată că poate fi considerată o măsură mai puțin restrictivă care permite identificarea proveniență stafidelor controlul vizual (metodă de examinare de către un controlor de calitate). În schimb, instanța menționată consideră că, „deși această măsură poate fi o măsură mai blândă decât interdicțiile [instituite prin Legea 553/1977], aceasta nu este [...] o măsură la fel de eficace, care să aibă un efect echivalent interdicțiilor” [53]. Totuși, considerăm că instanța de trimitere, confruntată cu măsuri de interdicție, trebuie să renunțe la identificarea unor măsuri „la fel de eficace”, întrucât, în mod clar, nimic nu este comparabil cu o interdicție absolută. În consecință, probabil însuși spiritul legislației elene ar putea fi reevaluat, iar instanța de trimitere ar putea cerceta, în legătură cu aceste elemente, dacă, în locul unui mecanism de prevenție prea restrictiv, nu ar fi posibil să se instituie un mecanism represiv, întemeiat pe controale vizuale inopinate efectuate la fața locului, care, în opinia noastră, par astfel să afecteze mai puțin libera circulație a mărfurilor (cu atât mai mult cu cât orice excepție de la o interdicție prevăzută de Tratatul CE trebuie să fie de strictă interpretare [54]) și destul de ușor de instituit ținând cont, cel puțin, de numărul restrâns de producători de stafide prezenți în zona A [55]. Acestea fiind spuse, reiterăm faptul că numai instanța de trimitere poate aprecia eficiența minimă a acestui tip de control.

79. În aceste condiții, propunem să se răspundă la a treia întrebare în sensul că protejarea unui produs, care este definit geografic de dreptul intern al unui stat membru și căruia nu i-a fost recunoscută posibilitatea de a fi desemnat printr-o denumire distinctă specifică, de natură să indice, datorită proveniență dintr-o zonă geografică determinată, calitatea

53 — A se vedea punctul 22 din decizia de trimitere.

54 — Hotărârea din 14 decembrie 1972, Marimex (29/72, Rec., p. 1309, punctul 4), Hotărârea din 25 ianuarie 1977, Bauhuis (46/76, Rec., p. 5, punctul 12), Hotărârea din 5 februarie 2004, Greenham și Abel (C-95/01, Rec., p. I-1333, punctul 40), și Hotărârea din 28 ianuarie 2010, Comisia/Franța (C-333/08, Repc., p. I-757, punctul 87).

55 — În cursul ședinței, Fragkopoulos a susținut că numai patru sau cinci producători erau prezenți pe teritoriul celei de a doua subzone A, în timp ce numai doi producători împărțeau producția stafidelor de Corint denumite „Vostizza” în interiorul primei subzone A. În măsura în care amestecul este permis în zona B, controalele inopinate nu ar avea loc decât în zona A.

superioară și caracterul unic recunoscute în mod general, nu constituie o justificare prevăzută la articolul 30 CE în temeiul protecției proprietății industriale și comerciale sau o cerință imperativă care să poată justifica o măsură interzisă în mod obișnuit în temeiul articolului 29 CE. Totuși, Curtea recunoaște că protecția consumatorilor poate constitui o astfel de cerință imperativă, însă revine instanței de trimitere competența de a se asigura că legislația națională urmărește în mod efectiv acest scop. În plus, ținând seama de faptul că excepțiile de la normele tratatului trebuie interpretate strict, este necesar ca instanța de trimitere să aprecieze caracterul proporțional al măsurii naționale în litigiu prin analizarea variantelor care ar afecta mai puțin libera circulație a stafidelor de Corint produse pe teritoriul statului membru în cauză.

VI — Concluzie

80. În considerarea tuturor elementelor prezentate anterior, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Simvoulio tis Epikratias astfel:

„1) O întreprindere care se află în situația reclamantei din acțiunea principală, mai precis, o întreprindere de prelucrare și de ambalare a stafidelor, stabilită într-o anumită regiune dintr-un stat membru, în care se interzice, printr-o lege națională, să se introducă diferite soiuri de stafide care provin din alte regiuni ale acestui stat membru în vederea prelucrării și a ambalării acestora, cu consecința că întreprinderea respectivă nu poate exporta stafide care provin din soiurile menționate anterior pe care acesta le-ar fi prelucrat, poate invoca în justiție contrarietatea acestor măsuri legislative cu articolul 29 CE.

2) Atât dispozițiile unei legi naționale, precum Legea 553/1977 privind măsurile de protecție și de sprijin la export a stafidelor de Corint, care interzic introducerea, depozitarea și prelucrarea strugurilor proveniți din diferite regiuni ale țării într-o anumită regiune în care nu este permisă decât prelucrarea strugurilor cultivați la nivel local, cu scopul de a-i exporta ulterior, cât și cele care rezervă o denumire de origine protejată înregistrată la nivelul Uniunii doar pentru strugurii care au fost prelucrați și ambalați în regiunea în care au fost cultivați constituie măsuri cu efect echivalent unor restricții cantitative, interzise de articolul 29 CE.

3) Protejarea unui produs, care este definit geografic de dreptul intern al unui stat membru și căruia nu i-a fost recunoscută posibilitatea de a fi desemnat printr-o denumire distinctă specifică, de natură să indice, datorită proveniență dintr-o zonă geografică determinată, calitatea superioară și caracterul unic, recunoscute în mod general, nu constituie o justificare prevăzută la articolul 30 CE în temeiul protecției proprietății industriale și comerciale sau o cerință imperativă care să poată justifica o măsură interzisă în mod obișnuit în temeiul articolului 29 CE. Totuși, Curtea recunoaște că protecția consumatorilor poate constitui o astfel de cerință imperativă, însă revine instanței de trimitere competența de a se asigura că legislația națională urmărește în mod efectiv acest scop. În plus, ținând seama de faptul că excepțiile de la normele Tratatului CE trebuie interpretate strict, este necesar ca instanța de trimitere să aprecieze caracterul proporțional al măsurii naționale în litigiu prin analizarea variantelor care ar afecta mai puțin libera circulație a stafidelor de Corint produse pe teritoriul statului membru în cauză."